

22. 10. 2004

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trestní odpovědnost v českém právu a připravované změny část 3. "Právnícké osoby"

Přestože tak zákon 140/1961 Sb., trestní zákon, výslovně nestanoví, dle českého platného trestního práva může být pachatelem trestného činu pouze fyzická osoba, neboť trestní zákon nezná trestní odpovědnost právníckých osob. České trestní právo tak důsledně ctí zásadu individuální trestní odpovědnosti fyzických osob. Na tomto nic nemění ani ustanovení § 90 odst. 2 trestního zákona, dle kterého jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnícké osoby, jejímž jménem pachatel jedná. I nadále bude tudíž platit princip odpovědnosti fyzické osoby za vlastní zavinění. Bude tomu tak např. u trestného činu poškozování věřitele podle § 256 trestního zákona.

Dopustí-li se zaměstnavatel, jímž budeme rozumět např. společnost s ručením omezeným jako obchodní společnost, ve vztahu ke svému zaměstnanci jako věřiteli některého z jednání předvídaného pod písm. a) až d) tohoto zákonného ustanovení a naplní-li tak skutkovou podstatu tohoto trestného činu, nebude trestně odpovědným za tento trestný čin zaměstnavatel jako osoba právnícká, nýbrž osoba za něj či jeho jménem způsobem uvedeným v ustanovení § 90 odst. 2 trestního zákona jednajíc.

Stejně je tom tak i u přestupků, jenž jsou částečně kodifikovány v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích, a dále jsou přestupky upraveny v řadě dalších zákonů. Naopak jde-li o jiné správní delikty než přestupky, jejich subjektem může být fyzická i právnícká osoba. Skutkové podstaty takovýchto správních deliktů nalezneme v řadě zákonů upravujících jednotlivé úseky veřejné správy (oblast ochrany životního prostředí, školství apod.).

Stav neexistence trestní odpovědnosti právníckých osob je typickým pro kontinentální právní systémy, jenž vychází z výlučné trestní odpovědnosti osob fyzických. Jinak tomu je u angloamerického právního pojetí, jenž trestní odpovědnost právníckých osob od počátku znalo. Pravdou je, že myšlenka trestní odpovědnosti právníckých osob začíná v posledních desetiletích zapouštět kořeny i v některých zemích s kontinentální právní úpravou. Jako příklad evropských zemí, jenž v poměrně nedávné minulosti trestní odpovědnost právníckých osob zavedly, je možno zmínit kromě Nizozemí (1976) a Francie (1994) také Slovinsko (1994) a Belgie (1999). Jak uvádí např. Gabriela Molárová ve svém článku, jenž vyšel na stránkách internetového serveru epravo.cz dne 27.5.2002, hlasy po zavedení trestněprávní odpovědnosti právníckých osob zaznívají především od mezinárodních organizací jako je Rada Evropy, Organizace spojených národů, Evropská společenství atp. Sílí totiž názor, že v rámci činnosti právníckých osob dochází k tak závažným protispolečenským jednáním se závažnými následky, které již nadále nemohou být ponechány mimo dosah trestního práva, které je vzhledem ke svému charakteru určeno k ochraně společnosti před porušením těch

nejelementárnějších společenských hodnot, a je proto vybaveno těmi nejcitelnějšími prostředky státního donucení. Jako příklad z posledních let lze uvést rezoluci XV. Mezinárodního kongresu trestního práva (Rio de Janeiro 1994), která v sekci I. doporučuje sankcionovat právnícké osoby za trestné činy proti

životnímu prostředí. Jde-li o právní povahu takto mezinárodně přijímaných dokumentů, je velmi rozdílná. Zatímco některé z nich jsou závaznými mezinárodními smlouvami a ukládají účastnickým státům povinnost zavést vnitrostátním právem trestní odpovědnost právnických osob a sankce ukládané právnickým osobám, jiné mají povahu doporučení, resp. nemají vůbec právní charakter. Jak dále uvádí důvodová zpráva k návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, shoda existuje v tom, že nikoli všechny druhy právnických osob by mohly nebo měly podléhat trestní odpovědnosti. V úvahu přicházejí pouze právnické osoby mající povahu korporací (sdružení fyzických nebo právnických osob), tedy ty, které mají personální substrát, ať už jde o právnické osoby soukromého nebo veřejného práva. Trestní odpovědnost a s tím spojený postih lze uplatňovat i vůči právnickým osobám v likvidaci. Nepředpokládá se však trestní odpovědnost kolektivních subjektů, které nemají právní subjektivitu - tzv. faktických sdružení osob nebo společenství ve fázi formování (existuje např. v Nizozemí), neboť by to vytvářelo interpretační potíže a nebylo by to účinné. Výslovně by však měly být vyňaty stát a jednotky územní samosprávy (obce, vyšší samosprávné územní celky - kraje). Naproti tomu by měla být uplatňována trestní odpovědnost i proti cizozemským právnickým osobám podobně jako proti cizím státním příslušníkům, i když vykonatelnost některých sankcí vůči nim může být problematická.

Obdobný trend je možno vysledovat i v trestním právu České republiky, přičemž jako hodnověrný důkaz tohoto tvrzení je jistě mimo jiné připravovaný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (o něm bude pojednáno níže).

Pro zavedení trestněprávní odpovědnost právnických osob se nabízí řada argumentů, mezi jinými je to snaha o relevantní postih členů orgánů jakož i společníků právnických osob, zejména obchodních společností a družstev, jež nachází podporu v rámci široké veřejnosti. Nabízejí se ale logicky také i argumenty proti tomuto zamýšlenému zavedení. Je to zejména skutečnost, že tresty, jež by v případě právnických osob nejčastěji připadaly v úvahu (pomineme-li samu skutečnost, že takovýchto trestů je poskromnu), je možné použít již v současnosti. Jako příkladný výčet takto možných sankcí pro právnické osoby uvádí druhý protokol k Evropské úmluvě o ochraně finančních zájmů ES zbavení nároku na veřejné dávky a subvence, dočasné či trvalé vyloučení z komerčních aktivit, soudní dohled a konečně likvidace právnické osoby, přičemž velmi často jsou doporučovány peněžní sankce. Druhým z těchto argumentů pak bude ta okolnost, že právnická osoba jako fiktivní právní subjekt vždy jedná prostřednictvím osob fyzických, tedy jakýkoliv delikt spáchaný právnickou osobou je nutně výsledkem činnosti konkrétní fyzické osoby nebo osob. Tyto osoby ale pouze zneužívají to, že jim je v řadě případů problém jejich individuální trestní odpovědnost prokázat.

Výsledkem výše uvedených tendencí a pnutí v české odborné veřejnosti je připravovaný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tento vládní návrh zákona, jež byl předložen poslanecké sněmovně dne 21.7.2004, je v současné době v 1. čtení, přičemž byl zařazen na pořad jednání 35. schůze poslanecké sněmovny. Schválené znění zákona by mělo vstoupit v účinnost k 1.1.2005. Účinnost je tak stanovena v souladu s předpokládanou účinností nového trestního zákoníku.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Porušení zásady presumpce nevinny orgány činnými v trestním řízení a náhrada škody za nezákonné trestní stíhání](#)
- [Trestné činy z nenávisti \(hate crimes\) ve světle novely trestních předpisů](#)
- [Primární viktimizace dětských obětí sexuální trestnou činností](#)
- [Trestní odpovědnost provozovatelů anonymních sítí](#)
- [Oprávnění policejního orgánu k odemknutí mobilního telefonu nuceným přiložením prstu obviněného](#)

- [Adhezní řízení v praxi](#)
- [Novela trestního zákoníku](#)
- [Otevřel Ústavní soud zákonodárci dveře k uzákonění eutanazie v České republice?](#)
- [Velká reforma trestního práva, jak moc velká je?](#)
- [K odpovědnosti státu za majetkovou a nemajetkovou újmu způsobenou při výkonu veřejné moci. Vyslovování konstatací porušení práva. Připomínka státního svátku 6. července](#)
- [Právní novinky v roce 2025, část čtvrtá - implementace nové definice domácího násilí](#)